

УДК 811.111 : 378.147.016

Т. Ю. Воронцова

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ СТУДЕНТІВ НА ПРИКЛАДІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Участь України в процесі глобалізації, розширення мобільності, професійних контактів між представниками різних культур сприяють зростанню наукового і практичного інтересу до процесу міжкультурної комунікації. Завдання вузів – сформувати не тільки професійні знання і уміння випускників, але і підготувати їх до взаємодії з представниками країн з іншими соціальними традиціями, громадським устроєм і культурою. Засвоєння норм і правил міжкультурного спілкування дозволяє не тільки використовувати позитивний досвід взаємодії з людьми різних культур, але і допомагає розвитку особистості студента.

Як показують сучасні дослідження, викладачі недостатньо ефективно використовують практику формування у студентів поведінки в спілкуванні з представниками інших культур, а також розвитку якостей особистості, необхідних для комунікативної компетенції, оптимального міжкультурного спілкування. Перед вищими навчальними закладами стає завдання навчити студентів не просто іноземним мовам і міжнародному спілкуванню, але і основам міжкультурної взаємодії. Вивчення іноземних мов є провідним чинником, що значною мірою визначає успіх міжкультурної комунікації в повсякденному спілкуванні і в професійних сферах діяльності.

Розгляду різних аспектів формування міжкультурної комунікації присвячені дослідження Н. Д. Арутюнової, Т. З. Астафурової, І. Е. Ключанова, В. О. Маслової, Е. І. Пасова, М. Л. Шамне та ін.

Теоретичним і практичним питанням між культурного спілкування, принципам взаємодії лінгвокультур присвячені роботи Я. М. Колкера, Е. І. Пасова, С. Г. Тер-Мінасової та ін.

Проте існує необхідність вивчення питань інтеграції міжкультурної комунікації в освітній процес вищих навчальних закладів.

Мета статті – визначити соціально-педагогічні і особисті умови ефективного формування міжкультурної комунікації в процесі викладання іноземної мови.

Ефективність професійної взаємодії багато в чому залежить від компетентності в міжкультурній комунікації. Вступаючи в професійну комунікацію з представниками іншомовного соціуму, разом з лінгвістичними знаннями необхідні знання, які сприяють усвідомленню і реалізації обоюдної інтенції комунікантів. Міжкультурно-компетентний фахівець – це особа, яка володіє певним соціальним статусом, професійними знаннями і уміннями, мовним і культурним потенціалом. [1, с. 94]

З розширенням міжкультурних професійних контактів зростає потреба суспільства у фахівцях різного профілю, які володіють іноземною мовою, що дозволяє успішно здійснювати міжкультурну професійну взаємодію. Проте володіння іноземною мовою припускає і оволодіння лінгвосоціопсихологічними і культурологічними знаннями про іншомовний соціум для створення широкого контексту міжкультурного спілкування, формування готовності до ефективного міжкультурного ділового спілкування, міжнародної професійної співпраці.

Слабка професійна підготовка значної частини випускників українських вузів виявляється в їх недостатній компетентності, невмінні здійснювати ефективне професійне і ділове міжкультурне спілкування. Проблема формування міжкультурної комунікації студентів, майбутніх фахівців, набуває особливої актуальності. Формування міжкультурної комунікації розглядається в єдності комунікативної і пізнавальної сфер діяльності, а також діяльності у самоактуалізації і самовдосконаленні студентів, спрямованих на формування інформаційного запасу про культурний, економічний і політичний фон країни, мова якої вивчається. Дана діяльність дозволяє моделювати поведінку в процесі міжкультурної взаємодії відповідно до норм мови і культури представника іншої країни.

Міжкультурна комунікація визначається як соціально обумовлена взаємодія партнерів різних національних культур, в ході якої відбувається обмін інформацією, образами свідомості, зразками культури, діяльністю і досягається взаєморозуміння. Інтеграція міжкультурної комунікації в процес викладання іноземної мови припускає формування культурно-мовних, історико-культурних знань, когнітивних, рефлексивно-оцінюючих і практичних умінь. Міжкультурна комунікація нерозривно пов'язана з явищами, що мають психолінгвістичну природу. Міжкультурні знання мають міждисциплінарний характер, що дозволяє інтегрувати їх в процес підготовки студентів до професійної діяльності. [2, с. 87; 3, с. 94]

Об'єктивні і суб'єктивні чинники, що гальмують процес формування міжкультурної комунікації на сучасному етапі розвитку суспільства, виявляються: у низькій мотивації студентів до вивчення іноземної мови і культури іншої країни; у недоліку мовних знань і навиків, що впливають на вищий рівень розвитку міжкультурної компетентності; у неадекватному сприйнятті і інтерпретації культурних цінностей представників інших культур; у слабкому умінні рефлексувати різні культури, синтезувати і узагальнювати свій особистий досвід в міжкультурному діалозі.

Критеріями сформованості міжкультурної комунікації студента виступають когнітивно-мотиваційний, емоційно-психологічний, культурно-лінгвістичний.

Когнітивний – мотиваційний критерій припускає наявність знань і умінь в області комунікативних стратегій, ґрунтується на мотивах і потребах студентів в міжкультурній комунікації. Емоційно-

психологічний критерій передбачає уміння правильно інтерпретувати прояв емоцій співбесідника, контролювати і регулювати свої емоційні реакції в міжкультурному спілкуванні, припускає емпатичне відношення до співбесідника, прояв толерантності. Культурно-лінгвістичний критерій ґрунтується на знанні національно-культурних мовних моделей поведінки і умінні адекватно реалізовувати їх в міжкультурному спілкуванні. [1, с. 98]

Формування міжкультурної комунікації студентів припускає організацію поетапного формування міжкультурної комунікації засобами іноземної мови в процесі взаємодії суб'єктів освітнього процесу. Модель формування міжкультурної комунікації студентів відображає специфіку формування міжкультурної комунікації на заняттях з іноземної мови, включає цільовий, мотиваційно-змістовний, організаційно-технологічний і результативний блоки, методологічні підходи, педагогічні принципи і умови цього процесу.

Сукупність варіативних педагогічних технологій (проблемне навчання, ігрові, інтерактивні), адаптованих з урахуванням специфіки вузу, сприяє ефективному поетапному (підготовчий, діяльний, творчий) формуванню міжкультурної комунікації студентів вузу в процесі вивчення іноземної мови. [4, с. 73]

Найважливішими умовами формування міжкультурної комунікації студентів є:

– соціально-педагогічні умови (інтернаціоналізація і реформування системи вищої освіти; вирішення комплексу проблем міжкультурного виховання; реалізація професійних освітніх програм, що передбачають взаємодію національних культур; пріоритет гуманістичної концепції в системі освіти; єдність освітнього і виховного процесів, орієнтованих на глибоке вивчення національної культури і культури інших країн);

– особисті умови (формування міжкультурної комунікації студентів викладачем-професіоналом, володіння високим рівнем ключових компетенцій; цілеспрямований процес розвитку особистих якостей студента – мобільності, емпатії, толерантності, патріотизму, необхідних для ефективного міжкультурного спілкування і одночасно є основою для самоосвіти, саморозвитку і самовдосконалення у сфері міжкультурної взаємодії).

Формування міжкультурної комунікації студентів відбувається як послідовна і безперервна зміна етапів навчання (підготовчий, діяльний, творчий), в ході яких студенти оволодівають міжкультурними знаннями і уміннями, застосовують їх на практиці, реалізують в новій ситуації, удосконалюють і розвивають особисті і професійно значущі комунікативні якості. З урахуванням особливостей процесу викладання іноземної мови існує сукупність міжкультурних знань, сприяючих розвитку у студентів цілісного уявлення про культуру країни, мова якої вивчається: культурно-мовні (специфіка мовної поведінки, реалії, мовні

засоби) і історико-культурні (культура народу, його історія). Успішність участі студентів в міжкультурній комунікації забезпечується наступними факторами:

Когнітивно-мотиваційним – інтерес до міжкультурної комунікації, заснований на особистому досвіді; потреба в міжкультурній комунікації під впливом певного мотиву.

Емоційно-психологічним – здатність до емпатії, спрямованість особистості на ефективну міжкультурну взаємодію.

Культурно-лінгвістичним – знання мовних засобів і мовних норм, уміння застосовувати їх з урахуванням особливостей спілкування і етикету іншої культури.

Концепція формування міжкультурної комунікації передбачає використання «комплексної мотивації», а саме: різноманітних стимулів, здатних підтримати інтерес до мови, до оволодіння міжкультурними знаннями і вміннями, розумову активність студентів впродовж всього навчання. Разом з формуванням міжкультурних знань і умінь, в процесі викладання іноземної мови відбувається розвиток певних особистих і професійно значущих комунікативних якостей, формування іншомовних комунікативних умінь.

Роль іноземної мови не зводиться до простого алгоритму передачі знань, а припускає зв'язок між теорією і соціальною практикою групової, міжособової, професійної взаємодії представників різних культур, адаптацію до конкретної сумісної взаємодії, до інших культурних цінностей, вербальних і невербальних норм поведінки. Це активізує вироблення нових цінностей, моделей спілкування, стимулює формування міжкультурної комунікації.

Список використаної літератури

- 1. Гудков Д. Б.** Межкультурная коммуникация : проблемы обучения / Д. Б. Гудков. – М. : Изд. Московского ун-та, 2000. – 118 с.
- 2. Сафонова В. В.** Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизаций / В. В. Сафонова. – Воронеж : Исток, 1996. – 237 с.
- 3. Джуринский А. Н.** Поликультурное воспитание : сущность и перспективы развития / А. Н. Джуринский. – М. : Педагогика, 2002. – № 10. – С. 93 – 97.
- 4. Тер-Минасова С. Г.** Язык и межкультурная коммуникация : [учеб. пособ.] / С. Г. Тер-Минасова – М. : Слово, 2000. – 624 с.
- 5. Crystal D.** English as a Global Language / D. Crystal. – NY : Cambridge University Press, 1997. – 150 p.
- 6. Hall E. T.** The Silent Language / E. T. Hall. – New York : Anchor Press Garden City, 1995. – 240 p.

Воронцова Т. Ю. Формування міжкультурної комунікації студентів на прикладі викладання іноземної мови

У даній статті проаналізовані умови ефективного формування міжкультурної комунікації студентів в процесі викладання іноземної мови. Розглянуті об'єктивні і суб'єктивні чинники, що утруднюють

формування міжкультурної комунікації. Охарактеризовані критерії, які визначають здатність і готовність студентів до здійснення успішної міжкультурної взаємодії. Виявлено, що формування міжкультурної комунікації здійснюється в єдності комунікативної і пізнавальної сфер діяльності, спрямованих на формування інформаційного запасу про культурний, економічний і політичний фон країни, мова якої вивчається.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, міжкультурна взаємодія, особистість студента, компетентність викладача, обопільна інтенція.

Воронцова Т. Ю. Формирование межкультурной коммуникации студентов на примере преподавания иностранного языка

В данной статье проанализированы условия эффективного формирования межкультурной коммуникации студентов в процессе преподавания иностранного языка. Рассмотрены объективные и субъективные факторы, затрудняющие формирование межкультурной коммуникации. Охарактеризованы критерии, определяющие способность и готовность студентов к осуществлению успешного межкультурного взаимодействия. Выявлено, что формирование межкультурной коммуникации реализуется в единстве коммуникативной и познавательной сфер деятельности, направленных на формирование информационного запаса о культурном, экономическом и политическом фоне страны изучаемого языка.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация, межкультурное взаимодействие, личность студента, компетентность преподавателя, обоюдная интенция.

Vorontsova T. Yu. The Formation of Intercultural Communication of Students in the Process of Teaching Foreign Language

In the given article the socio-pedagogical and personality oriented conditions of effective formation of students' intercultural communication in the process of teaching foreign language have been analyzed. The objective and subjective factors which embarrass the formation of intercultural communication have been examined. It has been revealed that instructors don't use effectively the practice of formation of students' behaviour in communication with the representatives of foreign culture and the development of the personal qualities as well which are necessary for communication competence, optimal intercultural communication. The criteria which determine the ability and the readiness to implement the successful intercultural interaction in daily and professional sphere have been characterized. It has been emphasized that the formation of intercultural communication is realized together with communicative and cognitive spheres of activity aimed to form information resources about cultural, economical and political background of the foreign country. It has been accentuated that the

task of higher education institutions is to teach not only foreign languages but the bases of intercultural interaction.

Key words: intercultural communication, intercultural interaction, students' personality, teacher's competence, mutual intention.

Стаття надійшла до редакції 02.02.2013 р.

Прийнято до друку 30.05.2013 р.

Рецензент – к. пед. н., доц. Міквабія Е. Г.

УДК 316.77:811.111

N. O. Gulivets

CROSS-CULTURAL COMMUNICATION IN GLOBAL BUSINESS

Intercultural, or cross-cultural business communication is one of the most critical factors contributing to business growth and success in today's ever more complex global marketplace. In global companies, while they pay more attention to the dynamics of employees of different national origins and ethnicities, effective cross-cultural communication enables businesses to run more smoothly.

Multicultural audiences require a different approach from what may be required in a national market. In such cultural exchanges, care is needed to ensure that there is an understanding of both cultures and values and in both cultures [1].

Recent studies [2; 3] prove that global orientation helps companies relate appropriately with people from other countries and equips them to take advantage of opportunities available in present-day culturally-diverse global marketplace.

Cultural factor plays an important role in the real business world. This role cannot be replaced by any other factors nor can it be ignored by any business organizations [4, p. 99]. Thomas and Inkson argue that to raise one's cultural intelligence is the key point for effective management of cultural difference. They define the concept of cultural intelligence as the capability to interact with people from different cultural backgrounds. The culturally intelligent managers are able to draw upon their experience and knowledge of cultures to solve the problems or conflicts among individuals with different cultural values [5]. It means that global / international business communication – a cross-cultural process – also requires participants to be well informed about cultural differences nationally, locally, and ethnically in order to win in global markets [6, p. 6457].

The main goal of the present paper is to accent the advantages of effective cross-cultural business communication and trace the potential outcomes of appropriate use of cross-cultural communicative rules.